

**RESPECTAREA DREPTURILOR OMULUI ÎN ACTIVITATEA
SPECIALĂ DE INVESTIGAȚII**

**RESPECT FOR HUMAN RIGHTS IN SPECIAL
INVESTIGATIVE WORK**

Igor SPÎNU, dr. în drept, conf.univ. USEM

ORCID 0000-0001-7512-6546

Snejana CIOCHINĂ, Doctorandă

ORCID 0000-0002-4838-642X

Rezumat

În prezenta lucrare științifică sunt expuse rezultatele cercetării și analiza drepturilor omului în activitatea specială de investigație prevăzută în legislația Republicii Moldova. Lucrarea este consacrată principiilor activității speciale de investigație, drepturilor fundamentale ale omului, respectarea vieții private, inviolabilitatea domiciliului, corespondența și respectarea datelor cu caracter personal. În viziunea autorilor, consacrarea acestui subiect este determinată de dificultățile de înțelegere și aplicarea omogenă a prevederilor legislative în realizarea funcțiilor activității speciale de investigație.

Cuvinte-cheie: activitatea specială de investigații, corespondență, domiciliul, drepturile omului, date cu caracter personal, viață privată, măsuri speciale de investigație, principii, proces penal.

Abstract

In this scientific paper are presented the results of research and human rights analysis in the special investigative activity provided by the legislation of the Republic of Moldova. The paper is devoted to the principles of special investigative work, fundamental human rights, respect for privacy, inviolability of home, correspondence and respect for personal data. In the view of the authors, the

dedication of this subject is determined by the difficulties of understanding and homogeneous application of the legislative provisions in carrying out the functions of special investigative activity.

Keywords: Special investigative activity, correspondence, domicile, human rights, personal data, privacy, special investigative measures, principles, criminal process.

Introducere

Drepturile omului sunt consacrate și reprezentate în primul rând de instituția constituțional juridică care este baza oricărui stat de drept modernizat, având ca obiectiv garantarea a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Sistemul de justiție penală într-un stat de drept în primul rând se apreciază după nivelul respectării drepturilor omului, nivelul de profesionalism în deosebi în activitatea specială de investigații, care evident poate prejudicia drepturile fundamentale ale omului și cauza prejudicieri morale și materiale în proporții mari persoanei cărei i-au fost încălcate aceste drepturi garantate prin Constituția Republicii Moldova și de Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale.

În primul rând este necesar să specificăm noțiunea activității speciale de investigație, pentru o abordare eficientă a drepturilor omului în cadrul acestei activități, așa dar Legea nr.59/12, în cadrul prevederilor art.1 definește: ” *Activitatea specială de investigații reprezintă o procedură cu caracter secret și/sau public, efectuată de autoritățile competente, cu sau fără utilizarea echipamentelor tehnice speciale, în scopul culegerii de informații necesare pentru prevenirea și combaterea criminalității, asigurarea securității statului, ordinii publice, apărarea drepturilor și intereselor legitime ale persoanelor, descoperirea și cercetarea infracțiunilor*” [1, p. 1] .

La fel, activitatea specială de investigație se conduce după următoarele **principii**: legalității, respectării drepturilor și libertăților persoanei, oportunității și

inofensivității, îmbinării metodelor publice și secrete, cooperării cu alte autorități de stat, deideologizării și nepărtinătății.

Articolul 4 din Legea nr. 59/12, prevede *Activitatea specială de investigație și drepturile omului*, și anume: Orice persoană supusă măsurilor speciale de investigații are dreptul să fie informată, după efectuarea acesteia, de către procuror sau de către judecătorul de instrucție care a autorizat măsura, dacă aceasta nu a atras dispunerea unei alte măsuri speciale de investigații. Astfel, orice persoană supusă măsurilor speciale de investigație are dreptul la repararea prejudiciului material și moral cauzat prin încălcarea prezentei legi în următoarele cazuri:

- înfăptuirea măsurii speciale de investigații realizate în alte scopuri și sarcini decât cele prevăzute de prezenta lege;
- activitatea specială de investigații exercitată cu încălcarea prezentei legi care atrage la răspundere;
- colectarea a informațiilor și oricăror probe care au fost acumulate cu încălcarea drepturilor și libertăților omului sunt nule și se consideră inexistente [1, p. 2].

La fel, Codul de procedură penală a RM, în cadrul art.10 prevede ”Respectarea drepturilor, libertăților și demnității umane” acesta garantează că, toate organele și persoanele participante la procesul penal sunt obligate să respecte drepturile, libertățile și demnitatea persoanei [2, p. 16].

Astfel, prezenta lege, indică că organele competente care exercită activitatea specială de investigații, sunt supuși respectării normelor prezentei legi și altor legislații specifice, naționale și internaționale, în deosebi cu respectarea primordială a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Pornind de la cele enunțate, încălcările admise la etapa urmăririi penale sau a investigațiilor speciale în cadrul unui dosar penal nu se prezumă doar de încălcările Legii nr. 59/12 privind activitatea specială de investigații, prevederile Codului de procedură penală a RM, Legii nr.133/21 privind protecția datelor cu caracter personal, dar și a prevederilor Constituționale al RM și a Convenției Europene a Drepturilor Omului, cu privire la:

- inviolabilitatea vieții intime, familiei și vieții private;
- datelor cu caracter personal;
- secretul corespondenței;
- inviolabilitatea domiciliului.

Dreptul la respectarea vieții private și de familie

Constituția Republicii Moldova în art.28 garantează că ”Statul respectă și ocrotește viața intimă, familia și viața privată a persoanei [3, p. 36]. Acest principiu este înscris și în art.8 din Convenția Europeană privind protecția drepturilor omului și a libertăților fundamentale că ”*orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie...*” [4, p. 10]. La fel este important de specificat că Convenția prevede și situația unor limitări și ingerințe privind aceste drepturi cum ar fi: scopul legitim, ingerința prevăzută de legislație, proporționalitatea cu scopul urmărit.

Art.11 din CPP al RM, garantează ”Inviolabilitatea persoanei,, fiind stabilit că nimeni nu este în drept să se implice în mod arbitrar și nelegitim în viața intimă a persoanei, la fel nu pot fi administrate date privind viața privată și intimă a persoanei dacă acestea nu au legătură nemijlocită cu fondul cauzei, la fel și subiecții procesuali nu sunt în drept să divulge datele personale a vieții private și intime cunoscute pe parcursul procesului penal, dacă persoanei i-a fost încălcat acest drept aceasta nemijlocit are dreptul la repararea prejudiciului cauzat [2, p. 17].

În cauza *Michend vs. Franța* , obiectivul cauzei constă în obligația ce le revine avocaților francezi în declararea suspiciunilor lor, privind eventuala activitate de spălare de bani comisă de clienții lor. Pe caz, reclamantul consideră, că obligația în cauză rezultă din transpunerea directivelor europene, fiind în contradicție cu art.8 din Convenție, ”*Dreptul la viață privată*” care protejează nemijlocit relația de confidențialitate dintre avocat și clientul său. Curtea a menținut că este competentă să se pronunțe asupra acestei probleme, reținând că ”prezumția de protecție echivalentă” nu este aplicabilă în cazul dat. Curtea a decis că în speță nu a avut loc violarea art.8 din Convenție, specificând importanța confidențialității dintre avocat și clientul său, dar a considerat că însă obligația de a declara suspiciunea urmărește

scopul legitim, în deosebi de apărarea ordinii și de prevenire a infracțiunilor grave, susținând pe caz, lupta contra spălării banilor și faptele penale. La fel, Curtea a apreciat că aplicarea acestei obligații legale în Franța nu aduce atingeri disproporționate secretului profesional al avocaților și nici misiunii profesionale a acestora de apărare a justițiabilului [6].

Inviolabilitatea domiciliului

Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului prin prevederile art.8, recunoaște că ”orice persoană are dreptul de a-i fi respectat domiciliul”. Instituțiile publice nu pot acționa cu ingerință față de dreptul inviolabilității domiciliului, doar în cazuri de excepție și în conformitatea cu cele prevăzute de legislație, aceste excepții pot fi admise doar ca măsură specială, ca temei a securității naționale, securității publice, bunăstarea economică a țării, apărarea și prevenirea infracțiunilor, protejarea sănătății, a moralei sau pentru protejarea drepturilor și libertăților altor cetățeni [4, p. 10].

La fel, Constituția Republicii Moldova prin prisma art.29 garantează ”Inviolabilitatea domiciliului”. Codul de procedură penală a RM, prevede în cadrul art.12 Inviolabilitatea domiciliului, fiind garantată prin lege, stabilind că în cursul procesului penal, nimeni nu este în drept să pătrundă în domiciliul contrar voinței persoanelor care locuiesc sau dețin sediu în el, cu excepția cazurilor și modului prevăzute de prezentul cod [2, p. 17].

Una din măsurile speciale de investigație, procedura cercetării domiciliului și/sau instalarea în el a aparatelor ce asigură supravegherea și înregistrarea audio și video, cele de filmat și fotografiat sunt reglementate de art.132/4 – 132/7 CPP al RM, prezintă modalitatea de ingerință în viața privată a persoanei, care presupune secretul în interiorul domiciliului, fără înștiințarea proprietarului, cu scopul studierii și cercetării pentru descoperirea urmelor activității infracționale, persoanelor aflate în căutare, pentru obținerea altor informații necesarii probării circumstanțelor faptei, precum și pentru observarea și înregistrarea evenimentelor care se produc în domiciliul [5, p. 246].

Această categorie de măsură specială se poate dispune numai în cazul infracțiunilor grave pe caz, și sunt permissive numai în conformitatea cu prevederile prezentului cod și cu Legea nr.59/12, având în vedere că abaterea de la aceste prevederi încalcă nemijlocit grav atât dreptul omului cu privire la viața intimă, privată și de familie cât și inviolabilitatea domiciliului. Conform prevederilor Codului de procedură penală, măsura specială de supraveghere a domiciliului poate fi dispusă doar, în temeiul:

- Ordonanței procurorului, conform art.132/4 CPP, dispunerea acestei măsuri speciale trebuie să fie motivată, cu indicarea temeiului legal și rezonabil de aplicarea a acesteia, în conformitatea cu prevederile prezentului cod.
- Judecătorul de instrucție, conform prevederilor CPP, examinează demersul și materialele cauzei înaintate de procuror pe caz, în mod confidențial, dacă judecătorul constată existența temeiului de autorizare a acestei măsuri, se emite o încheiere motivată cu indicarea tuturor circumstanțelor pe caz. Conținutul trebuie să conțină *inter alia*, locul domiciliului, durata măsurii speciale, aparatajul instalat .etc. Cu indicarea obligatorie și legală a termenului dispunerii acestor măsuri și în conformitate cu prevederile legislative.

În deosebi aplicarea acestor măsuri trebuie să fie temeinică, legală și necesară având în vedere gravitatea cazului și necesitatea reală de a aplica astfel de măsuri. La fel aplicarea acestora nu trebuie să încalce drepturile omului la viața privată, intimă de familie și inviolabilitatea domiciliului său.

Secretul corespondenței

Constituția Republicii Moldova conform art.30 garantează secretul corespondenței, și anume: ” Statul asigură secretul scrisorilor, al telegramelor, altor trimiteri poștale, al convorbirilor telefonice și a altor mijloace legate de comunicare”[3, p. 37].

La fel, alin.(2) art.30 din Constituție, prevede cazuri de imixtiune, în situații de necesitate pentru a proteja securitatea națională, bunăstarea economică a țării,

ordinea publică și prevenirea infracțiunilor, limitarea acestui drept fiind în conformitate cu respectarea condițiilor și temeiurilor legale.

Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului în art.8 garantează că orice persoană are ”dreptul la respectarea corespondenței sale” [4, p. 10]. Totodată, Convenția prevede și situații de ingerințe garantate de art.8, numai în cazurile când: imixtiunea este prevăzută de lege, există un scop legitim, este necesar într-o societate democratică, este proporțională cu scopul urmărit.

În cauza *Roman Zakharov vs. Rusia*, are ca obiect sistemul de interceptare secretizat a comunicațiilor prin telefonie mobilă în Rusia. Reclamantul fiind redactor șef la casă de editură, a invocat următoarele, operatorii rețelei mobile din Federația Rusă au acționat în conformitate cu legea, prin dispoziția în care se invocă permisiunea organelor de aplicare a legii să ia măsurile a operațiunii de investigare, la fel și faptul că în absența garanțiilor legale în legislația rusă, acest sistem este posibil să realizeze interceptarea generalizată a comunicațiilor. Astfel, Curtea a decis că a fost violat art.8 din Convenție, întrucât prevederile legislației ruse sunt relative cu privire la interceptarea comunicațiilor, fără a invoca garanții suficiente, adecvate și efective, contra arbitrarilor și riscă a produce un abuz al oricărui sistem de supraveghere secretă, fiind deficiente în cadrul juridic cu privire la: circumstanțele în care puterea publică poate să recurgă la măsurile de supraveghere secretă, durata și circumstanțele de ridicarea a acestor măsuri, autorizarea interceptărilor și controlul interceptărilor. *A se vedea, de asemenea: Akhlyustin împotriva Rusiei, Zubkov și alții împotriva Rusiei și Konstantin Moskalev împotriva Rusiei* [7].

Codul de procedură penală prevede expres în art.132/8, interceptarea și înregistrarea comunicațiilor, care se aplică exclusiv în cauzele și infracțiunile specificate în prevederile prezentului articol, care au ca obiect urmărirea penală sau judecarea persoanelor asupra cărora există probe și date concrete a săvârșirii infracțiunilor specificate la alin.(2) art.132/8, la fel lista infracțiunilor este exhaustivă și poate fi modificată doar prin lege [2, p. 118]. Judecătorul de instrucție, este obligat la demersul procurorului să verifice în primul rând dacă demersul

privind efectuarea a măsurilor speciale de investigație se referă la una din infracțiunile respective și dacă există temei real de a aplica aceste măsuri.

La fel, interceptarea, înregistrarea comunicațiilor și convorbirilor poate fi efectuată în cazul când persoana are calitatea de bănuț, cu existența uneia din condițiile prevăzute de art.63 CPP al RM și pe cazul dat este pornit procesul penal în conformitatea cu art.274 CPP al RM, aceste condiții și date trebuie să fie verificate în mod obligatoriu de judecător, privind adoptarea încheierii și autorizarea efectuării acțiunilor măsurii speciale de investigații.

În cauza *Kennedy vs. Marea Britanie*, o mică întreprindere având suspiciuni că poliția interceptează comunicațiile sale, reclamanta a înregistrat plângeri la comisia puterilor de anchetă („CPE”), care ulterior, i-a respins aceste plângeri, pentru că fie comunicațiile nu au fost interceptate, fie că CPE a apreciat ca licite interceptările. Astfel, Curtea a decis non violarea art.8 a Convenției, reținând că legislația din Marea Britanie cu privire la interceptarea comunicațiilor interne, se combină cu precizările din cadrul codului deontologic, fiind descrise cu claritatea suficientă procedurile cu referire la eliberarea și executarea mandatelor de interceptare, la fel tratarea, comunicarea și distrugerea datelor primite. Nici un element nu indică expres faptul că au existat lacune în aplicarea măsurii de supraveghere, măsurile care au fost aplicate reclamantului fiind justificate sub aspectul criteriilor prevăzute la art.8 din Convenție [8].

Concluzii

Sintetizând cele analizate în contextul prezentei lucrări științifice, se conturează importanța respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în activitatea specială de investigații, în deosebi consacraarea acestor drepturi este primordială având în vedere că subiecții participanții în cadrul dispunerii măsurilor speciale de investigație în primul rând trebuie să acționeze legal și întemeiat în conformitate cu prevederile Constituționale, Codului de procedură penală a RM și a Convenției care garantează respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. La fel în contextul aspectelor analizate, totuși există ingerințe, fiind admise

cazuri de excepții care la rândul său sunt prevăzute expres în legislația națională și internațională reglementată pe domeniul în cauză, situațiile când circumstanțele ale unei cauze penale pot leza: securitatea națională, bunăstarea economică a țării, ordinea publică și în deosebi prevenirea și combaterea criminalității. Condiția esențială în cadrul aplicării măsurilor speciale de investigație fiind bazată pe faptul că imixtiunea trebuie analizată cu o deosebită prudență, să fie prevăzută de lege, să existe un scop legitim, condiție care este necesară într-o societate democratică și este proporțională cu scopul urmărit.

La modul practic, până și în prezent persistă încălcarea acestor drepturi în deosebi al art.8 al Convenției, chiar dacă legislația fixează cu exactitate modul și condițiile de aplicarea a măsurilor speciale de investigație, la fel există multe riscuri și abateri legislative în deosebi constatate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

Una dintre soluțiile constă în primul rând atât în perfecționarea Legii nr.59/12 privind activitatea specială de investigație cât și perfecționarea prevederilor Codului de procedură penală al RM, fapt care ar determina în deosebi prevenirea încălcării drepturilor și libertăților cetățenilor al RM cât și protejarea datelor cu caracter personal, având în vedere că Legea nr.133/2011 privind protecția datelor cu caracter personal este în contradicție cu prevederile CPP al RM cu privire la aplicarea măsurilor speciale de investigație, în special al dreptului la inviolabilitatea vieții intime, familiale și private.

În circumstanțele celor expuse, au fost reținute cele mai grave abateri procesuale care lezează încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în contextul dispunerii măsurilor speciale de investigație. Astfel, recomandăm perfecționarea următoarelor prevederi cu privire la:

- dispunerea sau refuzul acestor măsuri, la fel și încălcarea prevederilor legii privind evidența aplicării măsurilor speciale de investigație);
- termenului admisibil de CPP al RM, fapt ce denotă că necesită perfecționarea a legislației care să reglementeze cu exactitate aplicarea acestor măsuri în dependență de forma măsurii, termenul aplicat și temeiul aplicării repetate a

măsurilor speciale de investigație, având în vedere că legislația nu prevede același temei legal care poate fi autorizat repetat;

- contradicția în cazul dispunerii și efectuării măsurilor speciale de investigație, care lezează dreptul la informare și dreptul la acces, la solicitarea persoanei față de care a fost dispuse aceste măsuri, care evident lezează anumite drepturi cu privire la datele cu caracter personal;
- perfecționarea legislației privind autorizarea măsurilor speciale de investigație, în lipsa temeiurilor legali, privind persoanele neimplicate în comiterea faptei penale, criteriul ce determină efectuarea ilegală a interceptărilor persoanelor necunoscute fiind utilizator al serviciilor de telefonie mobilă.

Astfel, propunerile enunțate determină soluționarea erorilor legislative la nivel național care încalcă grav dreptul la viața privată și principiul inviolabilității în procesul dispunerii măsurilor speciale de investigație, fiind cele mai frecvente hotărâri pronunțate la CEDO împotriva statelor membre.

Referințe bibliografice

1. Legea nr.59 din 29.03.2012 privind activitatea specială de investigații. Publicat la 08.06.2012 în: Monitorul Oficial, nr. 113-118.
2. Codul de procedura penală al Republicii Moldova, Legea Republicii Moldova nr.122-XV din 2003, Monitorul Oficial,2003, nr.104-110. În vigoare din 13 iunie 2003.
3. Constituția Republicii Moldova, publicată la 12.08.1994 în: Monitorul Oficial, nr. 1.
4. Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale din 04.11.1950.
5. M. Poalelungi..., Manualul judecătorului pentru cauze penale, Ed. I. – Ch. : S. n., 2013 (Î.S. F.E.-P. «Tipografia Centrală»). – 1192 p.
6. Cauza *Roman Zakharov vs. Rusia*, hotărârea din 04.12.2015, Sursa: <https://hudoc.echr.coe.int/>.
7. Cauza *Kennedy vs. Marea Britanie*, hotărârea din 18.05.2010, Sursa: <https://hudoc.echr.coe.int/>.
8. Cauza *Michend vs. Franța*, hotărârea din 06.12.2012, Sursa: <https://hudoc.echr.coe.int/>.